

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA Erjavčeva 4a

ISTRA

Ne zaboravite »Istru« — taj svoj
jedini list koji brani naša prava.
Šaljite redovno pretplatu i nala-
zite nove pretplatnike.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

POZABLJENA OBLETNICA

Ljubljana, 1. februara 1938. (Agis).
Dvajset let mineva odkar so se pričele lo-
miti fronte in se je pričel bližati konec sve-
tovne vojne. Skoro smo pozabili že na to,
da je ta čas še tako blizu, čeprav so nam
še skoro vsem jasno pred očmi tisti dnevi,
dočim mladci še do danes lahko na vsakem
koraku spoznavajo posledice tistih štirih
strahotnih let.

Že v tem času pred dvajsetimi leti so
se pričele jasno kazati konture novega za
ljudstvo in narode toliko željenega časa.
Jasno so se že porajali novi programi in
načrti, ki so bili skozi stoletja stisnjeni
med posamezne revolucionarne krožke.
Kar je najvažnije: med tlačenimi narodi
je vstalo trdno prepričanje, da prihaja na-
glo čas, ko bodo lahko sami odločali o svo-
ji usodi. Najvidnejši in najjasnejši izraz te-
ga je bilo svečano proklamiranje hotenja
narodov od strani predstavnika najmočnej-
še sile sveta, predsednika Woodrowa Wil-
sona, ki je proglasil načelo samoodločbe
narodov kot temeljno načelo pri reševanju
zapletenih evropskih razmer in kot sveto
pravico, ki pritiče narodom. Na to dejstvo
hočemo danes opozoriti.

Od tedaj poteka dvajset let. V tem krat-
kem času, ne samo, da se ni izpolnilo sko-
ro niti eno pričakovanje, še celo strem-
ljenje in hotenja, ki so bila tedaj tako ži-
va in postala gonilna sila vsega razvoja,
so bila do danes tako zatrta, da je še celo
spomin na tako velike dogodke in može
zamrl. V tem kratkem času se je vendar
moralo nekaj spremeniti, ker bi sicer ne
bil mogoč tako nagel preokret v naravnem
razvoju ljudskih sil in stremljenj. Ali pa je
morda to le navidezno in zatrte sile ne
najdejo, ker ne morejo, zunanega izraza,
ki bi dajal pečat razvoju?

Vsaj videz je tak, vendar pa z dneva v
dan postajajo jasneje v narodnih še živa
stremljenja ki jim je dal jasnega izraza
takratni predsednik Združenih Ameriških
Držav, da so narodi še pripravljeni boriti se
za uresničenje tega ter da se tudi za to že
bore brez presledka in da postajajo za to
boji vedno bolj srditi. Res pa je tudi na
drugi strani, da so sile, ki so prej zadr-
ževale razvoj in onemogočale narodom
vsako gibanje, našle po vojni kmalu novih
velikih sredstev, da lahko poblijejo izraze
ki bi hoteli pokazati pot in smer k novemu
času. Nasproti med obema danes sta po-
stali že tako jasni, da niti ni potreba, da
bi jim dajali svoja imena in jih opredelje-
vali.

Med milijoni, ki jim je postalo geslo
Wilsona sveto, smo bili in smo tudi mi. Z
njimi smo še danes edini v prepričanju, da
to geslo ni zamrlo kljub zvenku orožja po
kovnicah in regljanju strojin po frontah.

Morda je tudi prišla že večina do pre-
pričanja, da se baš na teh novih frontah
vedno bolj in bolj razvijajo borbe za
končno zmago tega velikega in svetega na-
čela. Naj bo pa spominu moža, ki je pred
dvajsetimi leti dal tako svečanega izraza
načelu samoodločbe narodov, posvečenih
teh par vrstic, to pa z namenom, da se
obudi spomin na tiste dni borbe in hotenja,
ki dobivajo danes spet nov izraz. **šk**

„Slovanski Prehled“

o položaju u Julijskoj Krajini poslije sporazuma

U posljednjem broju praškoga časopi-
sa »Slovansky Prehled« je duža raspra-
va o našem narodu u Italiji iza sklapa-
nja jugosl.-talijanskog sporazuma pod
naslovom »Što dobiva jugoslovenska
manjina u Italiji jugoslovensko-talijan-
skim zbliženjem«. U toj raspravi iznosi
stalni saradnik tog časopisa Josip
Vuga sve važnije događaje koji su se
zblili u Julijskoj Krajini iza Cianeve
posjete Beogradu i puta dr. Stojadinovi-
ća u Rim. Na više mjesta citira »Ob-
zor«, »Slovenca«, a naročito »Istru«. Za-
ključak je dosta skeptičan.

TRST I POLITIČKI SPORAZUM prema prikazu revije „Hospodarska politika“

Rimski dopisnik ugledne praške pri-
vredne revije »Hospodarska Politika«
piše:

Talijanska vlada je za Trst mnogo
uradila. Lučni magacini su moderno iz-
gradjeni i brodogradilišta su dobila ve-
like porudžbine za izradu trgovačkih i
ratnih brodova. Već godinu dana radi
velika rafinerija petroleja, tako da u
tršćanskom okolišu već dugo nema uop-
će nezaposlenih. Poslije ukidanja sank-
cija se dobro razvio i pretovar robe.
Ipak se Trst kao i ranije tuži na stranu
konkurenciju, to jest na luke sjevernog
i istočnoga mora. Kako izgradnja indu-
strije zahtijeva velike količine sirovina
i polufabrikata, pojačan promet robe ne
koristi luci kao mjestu za pretovar robe,
nego kao industrijskoj luci. Medjuna-
rodni značaj, koji je Trst imao prije
rata, utiče danas u uspomenama kao
podstrek. Milanski privredni list »Il
Sole« se u čitavom nizu članaka zani-
ma pitanjem opadanja domaćeg prome-
ta i smanjenjem broja trgovačkih firmi
s 500 na 300. Glavni razlog toga vidi u
centralističkom sistemu vlade.

Nekada je tršćanski trgovac kupovao
tropske proizvode za vlastiti račun i da-
lje ih je prodavao u unutrašnjost zem-
lje. Sada može tako postupati vrlo ri-
jetko, jer nema potrebnih deviza. Zbog
toga je pao predlog da se za Trst zave-
de specijalan sistem i državna banka je
stavljala na raspoloženje oko pola mi-
liona funti sterlinga, t. j. oko 46 milio-
na lira u stranim valutama pod nadzo-
rom specijalnog deviznog inspektora, či-
me je omogućena kupovina robe u vi-
sini od nekih milion tona. Taj predlog
ponovo potvrđuje, da centralizam u fa-
šističkoj Italiji štetno utiče, ukoliko me-
dunarodna trgovina ima mogućnost
razvika uslijed poboljšanja medjuna-
rodno-političke situacije. Trst kao indu-
strijska luka ima udjela u autarkiji, ali
kao trgovačka luka se bori za regional-
no proširenje, za koje su sada poslije
zbliženja s državama Male Antante, spe-
cijalno s Jugoslavijom, prilike vrlo po-
voljne.

Angleška revija o kraških jamah

Angleška speleološka revija »Caves and
caving« je primela u zadnji svoji številki
obširen članek o jamah na Krasu, ki ga je
spisal Evgen Boegan iz Trsta. Članek je
poln podatkov in je zelo zanimiv. Iz njega
posnemamo, da se nahaja v Evropi okrog
12.000 jam in da je 3.000 jam, torej četr-
tina samo v Julijski Krajini. Najbolj glo-
boka jama je na Banišici pri Vrhu, ki je
bila raziskana l. 1928. To je tretja najbolj
globoka jama na svetu. Četrta najbolj glo-
boka jama je pri Crnem vrhu, ki je bila
raziskana l. 1926. Za njo sledi na šestem
mestu jama pri Rasporu, na sedmem jama
v Kastavskem Krasu, trebenjska jama na
devetem Kačja jama na štirinajstem, sliv-
ški požiralnik na petnajstem, jama pri Pa-
driču na devetnajstem, jama na Tesariu
na enainvajstem, Mrtvaška jama na dvain-
dvajstem, Škocijanska jama na triindvaj-
stem, jama pri Semicu na petindvajstem,
prepad pri Dolu na šestindvajstem, jama
pri Danah na devetindvajstem, jama pri
Ključu na tridesetem, prepad pri Velikih
Munah na trinidesetem, jama pri Kačji
vasi na petinidesetem, prepad pri Suhem
vrhu, na sedemtridesetem, jama pri Po-
drskah na Banišici na osemtridesetem,
Jenčerejska jama pri Materiji na devetin-
tridesetem, jama pri Lipici na dvainštri-
desetem, prepad pri Rebičih v Istri na tri-
inštridesetem, itd. Iz vseh teh jam je pri-
nesla omenjena revija tudi slike.

PRIVATNA NJEMAČKA POUKA U JUŽNOM TIROLU

Iz njemačkih novina, austrijskih i iz
nekih iz Reicha, doznajemo da je bila
osudjena Pepina Leitner iz Vilmöra kod
Merana zato što je podučavala njemač-
ki jezik njemačku djecu u njihovim ku-

ćama. Na raspravi je bio saslušan i ko-
tarski poglavar. On je izjavio da već
dulje vremena opaža kako djeca koja
polaze školu nose i neke njemačke knji-
ge i molitvenike. Zatim je marešjalo
karabinjera ispričao koliko je vremena
izgubio dok je optuženu uspio uhvatiti
na djelu. Odjeven u civilno odijelo on
je nekoliko noći uhodario oko seljačkih
kuća dok mu nije uspjelo uhvatiti optu-
ženu in flagranti, tako da nije mogla
više zanjekati da vrši zabranjenu nje-
mačku pouku.

Iz istih izvora doznajemo da je ovih
dana osudjena od prefektura u Klan-
senu na 1.000 lira globe i plaćanje tro-
škova Barbara Gromper zato što je
školsku djecu podučavala u njemačkom
jeziku i što je pri tome upotrebljavala
njemačke knjige.

Te osude donose njemačke novine
bez ikakova komentara.

I DOLINA AOSTA POSTAJE TALIJANSKA

U romantičnoj Val d'Aosta koja leži
u zapadnom dijelu turinske pokrajine
govore tamošnji stanovnici još narječ-
jem koje više sliči francuskom nego ta-
lijanskom. Sada su bila službenim pu-
tem promijenjena imena 13 općina u
području grada Clavieres. Tako je sada
i znamenitim turističkim mjestima
Oulx, Exilles, Raure i Venus promije-
njeno ime u Ulzio, Essele, Roveto i Ve-
nalzio. Osnovne škole u tim krajevima
su bile italijazirane već pred 14 godina
poznatom Gentilijevom reformom.

DR. JOSIP VILFAN U JUGOSLAVIJI

»Novosti« javljaju da je ovih dana
boravio u Novom Sadu i u Beogradu dr.
Josip Vilfan, pretsjednik Kongresa na-
rodnih manjina i naš posljednji posla-
nik u rimskom parlamentu.

ZAŠTO MORA SVAKI EMIGRANT BITI PRETPLATNIK „ISTRE“

Jer je to JEDINI LIST, koji štiti interese emigranata.
Jer je to JEDINI LIST, koji izvješćuje o stanju našega naroda u Italiji.
Jer je to JEDINI LIST, koji informira o društvenom životu emigranata.
Jer je to JEDINI LIST, koji sistematski registrira vanjskopolitičke doga-
đaje koji su u vezi s nama.
Jer je to JEDINI LIST, koji sistematski registrira sve kulturne pojave u
vezi s nama i sav kulturni rad naših u emigraciji i onih u Julijskoj Krajini.
ZATO MORA SVAKI EMIGRANT BITI PRETPLATNIK »ISTRE«!
SVAKI EMIGRANT MORA BITI PROPAGATOR »ISTRE«!

PRIJAVA PRETPLATE

Naši čitatelji mogu pretplatiti svoje
prijatelje na naš list popunivši ovu
prijavu. Prijavu treba odreza-
ti i poslati našoj upravi. —
Novi pretplatnik:
Ime i prezime:
Adresa
Pretplatio se od do
Šaljem pretplatu za mjeseci
putem ček. računa Pošt. št. br. 36.789
Potpis:

Tekst deklaracije o manjinama između Njemačke i Poljske

Po njemačkim listovima donosimo tekst
sporazumne izjave (deklaracije) između
Njemačke i Poljske o manjinama o čemu
smo pisali opširnije kad je taj sporazum
bio učinjen.

1. Medusobno štovanje Njemačke i Poli-
ske narodnosti onemogućuje već samo po
sebi svaki pokušaj prisilnog asimiliranja
manjine, ono isključuje da se stavi u pita-
nje pripadnosti bilo koje osobe k manjini
ili sprječiti kome slobodno priznanje da pri-
pada dotičnoj manjini. Naročito se ne smi-
je vršiti nikakav pritisak na mladobne
člane manjine u smislu da bi se tj otudili
dotičnoj manjini kojoj pripadaju.

2. Svaki član manjine ima pravo na ne-
smetanu uporabu svojeg jezika u riječi i
pismu koliko kod osobnog privrednog op-
ćenja toliko i u štampi i u javnoj skupšti-
ni. Pripadnici manjine ne smiju štetovati ni
radi njegovanja svog jezika ni radi vrše-
nja običaja svoje narodnosti bilo to u jav-
nom bilo u privatnom životu.

3. Članovima manjine zalamčeno je pra-
vo udruživanja u kulturne i gospodarske
svrhe. Manjina smije uzdržavati i ustanav-
ljati škole u svom materinskom jeziku. Na
crkvenom području manjini dozvoljeno je
vršenje njezinog vjerskog života kao i
crkvena organizacija. U postojeće odnose
na polju vjeroispovijedanja i karitativne
djelatnosti ne smije se dirati.

4. Pripadnici manjine zbog pripadnosti
k toj manjini ne smiju se sprječiti ni kod
izbora ni kod vršenja njihovog zvanja, niti
prikratiti kod njihovog privrednog djelo-
vanja. Oni uživaju na gospodarskom polju
jednaka prava kao što pripadnici državnog
naroda, naročito u pogledu posjeda i sti-
canja nekretnina.

Jedan njemačko-austrijski list nadodaje
na to da bi Južnotirolci u Italiji bili sretni
kada bi dobili barem neki dio toga što je
dano njemačkim manjinama u Poljskoj i
obratno.

Demanti Italije o nemirih v Abesiniji

Trst, januarja 1938. (Agis). — Zad-
nje čase so angleški listi poročali o veli-
kih nemirih, ki vladajo v Abesiniji. Celu
angleška uradna agencija »Reuter« je pre-
tekli teden objavila vest, da je bilo ob
prilici zadnjih nemirov v Abesiniji ubitih
6000 Italijanov.

Skoro vsi italijanski listi ogorčeno za-
vračajo te vesti kot tendenciozne češ, da
so le maneve Anglije z gotovimi nameni
tik pred zasедanjem Društva narodov, kje
je bilo na programu tudi vprašanje Abesi-
nije. Nadalje očitajo italijanski listi Angliji
nelojalnost, češ da greši proti mednarod-
nemu pravu, ko pušča bivšemu abesinske-
mu cesarju popolno politično prostost, ker
ta pač uživa v Angliji le ugodnosti azila.
Italijansko časopisje trdi tudi, da od angle-
ških listov lansirane vesti niso dosegle
pričakovanega uspeha, ker menda celo
v Parizu dvomijo v njihovo resničnost.
V zvezi s tem je bilo sproženo tudi
vprašanje glede italijansko-angleškega pri-
ateljstva, ki je kakor znano pred tedni
spet stopilo v ospredje. Čeprav je
Italija izstopila iz Društva narodov in
s tem hotela pokazati, da ga ne smatra za
važnega in potrebnega faktorja, vendar iz-
gleda, da ji ni vseeno kako se bo tam
rešavalo abesinsko vprašanje. Zato italijan-
ski listi naglašajo, da se italijansko-angle-
ška pogajanja ne morejo pričeti predno
bo urejena mednarodna situacija. Kot prvi
pogoj pa smatrajo stališče, ki ga bo za-
vzelo DN napram abesinskemu vprašanju.
Jasno je, da s temi pridržki, ki jih nagla-
šajo, hočejo indirektno vplivati na angle-
ške politike, ki imajo odločujočo besedo
v svetu Društva narodov.

»SAN MARCO«

I »GOSPODARSKA SLOGA«

U Splitu je održao dr. Andrija Luetić
predavanje o fašizmu u »Gospodarskoj slo-
zi«. Zaključak je bio takav, da su svi pri-
sutni jednoglasno potvrdili da Hrvatima ne
treba fašizma i da ga neće. Na to piše za-
darski »San Marco« od 26. o. m. članak u
kojem napada dra Luetića i završava:

»Caro Luetić per te ci vorrebbe il plotone
d'esecuzione e, ancora sarebbe poco«.

Za idrijskega rudarja
Bufon Marija, Ljubljana Din 20.—

VAŽNI DOGAĐAJI U SVIJETU

Španjolska i Kina

Iza sloma pobunjeničke ofenzive kod Teruela i manjih uspjeha vladinova, na frontama je nastalo zatišje, ali u pozadini nastavljaju pobunjenici sa bombardiranjem otvorenih gradova. Iako je španjolska vlada dala prijedlog da se s obe strane prestane s uništavanjem gradova, pobunjenički avioni su ponovno bombardovali Barcelonu. To bombardovanje je imalo strašan učinak. O tome piše pariški »Oeuvre« da su talijanski piloti tom prilikom htjeli samo iskušati nove u Njemačkoj izradjene eksplozivne bombe. Prema mišljenju stručnjaka može se nakon bombardiranja Barcelone očekivati potpuni preokret u prosudjivanju učinka zračnog rata.

Nove eksplozivne bombe uništavaju čitave blokove kuća i njihova eksplozivna snaga je neopisivo razorna. Ljudski životi se uništavaju u masama i ljudska tijela su potpuno razmrskana. Nakon bombardiranja u Barceloni nisu nadjeni lijevi, nego samo pojedini dijelovi ljudskih tijela. Francuska vlada namjerava poduzeti sada inicijativu protiv tih metoda zračnog rata, a u tom će ju poduprijeti Engleska i Sjedinjene Države. Već ovih dana trebalo bi doći do protestnog koraka u Salamanci, pa se vjeruje da će general Franco poslije toga prestati sa zračnim napadajima na Barcelonu i Valenciju.

S druge strane je pobunjenička podmornica torpedirala engleski brod »Edmion«. Poginula je skoro cijela posada a s njome i međunarodni kontrolor koji se nalazio na brodu. Uzbudjenje u Engleskoj je vrlo veliko, a engleska vlada sprema energičnu akciju.

Po vijestima engleske štampe, Njemačka će se dezinteresirati za Španiju pod pritiskom teške industrije i generalštaba, a »New Chronicle« javlja da je Italija odlučila da pošalje u Španjolsku 50 hiljada vojnika zajedno sa topovima, kako bi se ih još u travnju moglo baciti u odlučnu borbu. Prije toga bi Italija istupila iz odbora za neuplitanje, a ovaj čas se Italija trudi da i Njemačku predobije za taj pothvat.

Franco je, međutim, u očekivanju pomoći postavio vladu. Taj kabinet se sastoji isključivo od radikalnih germanofilskih osoba. Naročito je general Giordana veliki prijatelj Italije i neprijateljski raspoložen prema Francuskoj.

U Kini se sreća okreće Kinezima. Uspjeli su osvojiti nekoliko gradova, a prema najnovijim vijestima Japanci se povlače iz pokrajine Šansi. S druge strane Rusija ubrzanim tempom gomila vojsku i ratni materijal u Sibiriji.

Stoto zasjedanje Društva naroda

Stoto zasjedanje Lige naroda donijelo je neke nade. Akcija sjevernih država i Švicarske protiv člana 16 o sankcijama nije uspjela, a za Kinu je određeno, da joj svaka država posebno može pomoći. Stav Engleske i Francuske je bio identičan u obrani Lige naroda, a simptomatičan je govor francuskog izaslanika Paula Boncoura u utorak. On je izjavio da Francuska shvaća bojazan malih naroda, koji se pitaju što rade veliki narodi. Međutim, se misli da je put koji su mali narodi uzeli u određivanju i postavljanju svojih želja ispravan. Udariti na član 16. Pakta Lige naroda i tražiti reformu Lige naroda za postizavanje univerzalnosti, znači rušiti ne samo Ligu naroda, već i sve realne osnove mira.

U koliko se tiče univerzalnosti Lige naroda Boncour smatra

da ne treba želiti nikakav novi povrtak bilo koga odsutnog člana koji bi išao za tim da oslabi pakt.

Zatim Boncour pravi aluziju na Francusku i kaže da se Francuska osjeća jakom više nego ikada. Ako Francuska ide za tim da osigura politiku kolektivne sigurnosti, ona to čini u interesu svih naroda, a ne u svom, već naročito u interesu malih naroda.

Osvrće se zatim na politiku kolektivne sigurnosti i kaže da ide za tim da spriječi rat, a ne da ga izaziva. Velike države ne trebaju malih za svoju obranu. Velike države osjećaju se i suviše jakim i raspolazu ogromnom snagom oružja, streljiva i armiranog betona, a da bi trebale tražiti pomoć malih država. Velike države dovoljno su jake, da se same brane, dok to nije slučaj s malim državama. Mali narodi izloženi su teškim opasnostima. Međutim, politika kolektivne sigurnosti treba da se oslanja na saradnju svih država. Eventualni napadač treba računati prije napada na činjenicama da u slučaju napada koji se pretvara u rat ima protiv sebe organizaciju naroda. Boncour ruši mitos o neefikasnosti ekonomskih sankcija. U savremenom industrijskom razvitku, ekonomske sankcije su od presudne važnosti. Konačno je Boncour rekao, da improviziranog rata nema, niti improvizirani rat može uništiti napadnutu zemlju. Sve ono što se zbilo u tom pravcu u posljednje vrijeme dokazalo je koliko su improvizirani ratovi nemogući.

Židovske peticije odbijene

Iza govora francuskog izaslanika u Ligi naroda Paula Boncoura izjavio je izaslanik Cruesco u ime Rumunjske da ima upute od svoje vlade da izjavi da se njegova vlada slaže s ovim izjavama francuskog izaslanika Paula Boncoura. Ova izjava rumunjskog izaslanika izazvala je duboku impresiju u Ženevi.

Čini se da je Rumunjska s tom izjavom isilila da se židovske peticije za hitnom procedurom odbiju. Kao što smo već pisali prošli put, iz krugova židovskih organizacija stigle su Ligi naroda tri pritužbe na temelju manjinskog ugovora, kojim se Rumunjska 9. prosinca 1919. obvezala na jednaki postupak prema svim građanima, bez razlike vjere i jezika. O njihovoj načelnoj prihvativosti odlučuje generalni tajnik Lige po slijedećim kriterijima: da pritužba ima za cilj manjinsku zaštitu u smislu ugovora, da ne traži prekid odnosa između manjine i dotične države, da je njezin izvor jednoznačno označen, da je postavljena umjerenim tonom, da sadrži informacije koje nisu već bile predmet pritužbe. Redovan je postupak, da tako načelno primljena pritužba bude saopćena članovima Vijeća Lige naroda, koji pritužbu predaju na proučavanje trojici svojih članova, ova imaju odlučiti, da li ne će uopće poduzeti nikakvu akciju ili će sami donijeti rješenje ili će predložiti svoj izvještaj plenumu Vijeća. U vrlo prešnim slučajevima se postupak posješuje tako, da se paralelno sa saopćenjem interesiranoj vladi ujedno iznese pritužba pred Vijeće. Ovo su tražili potpisnici jedne peticije, dok je rumunjski ministar vanjskih poslova Micescu nastojao da se odbije zahtjev za hitnom procedurom, što je i učinjeno, pa je vrlo lako dovesti u vezu izjavu rumunjskog izaslanika na govor Paula Boncoura sa sudbinom židovskih pritužbi.

Strašna eksplozija u italijanskoj tovarni streljiva

Kot poročajo listi, je nastala 29. januara t. l. v italijanskoj tvornici streljiva u blizini Segne med Rimom in Napoliem strašna eksplozija, ki jo je baje povzročil nek tvorniški delavec po neprevdnosti. Eksplozija je zahtevala 300 človeških življenj in je poginila v zrak vso tvornico. Da je to velika nesreča in neljub dogodek potrjuje tudi dejstvo da sta se na mestu nesreče še isti dan pojavila sam italijanski kralj in predsednik vlade Mussolini. Detonacije eksplozije so se slišale 50 km daleč naokoli, po zraku pa so leteli veliki deli strojev, tramovja in zidu pa tudi deli človeških teles.

Italijanska oboroževalna industrija ima posebno smolo. Pred kratkim so ugotovili v neki tvornici v Milanu, da je 13 vojnih letal, ravno dogotovljenih, popolnoma neuporabnih za promet. Ravno tako so pred nedavnim ugotovili, da je dobršen del topov, strojnic in pušk, proizvodi neke tovarne v Milanu, popolnoma neuporabnih, ker so pri rabi odpovedali vsaki funkciji. (Agis).

MALE VIJESTI

— U Rimu je održao predavanje o kulturnim vezama između Italije i Jugoslavije sveničijski profesor Douglas. Predavanju su prisustvovali jugoslavenski poslanik u Kvirinalu Boško Hristić, rektor univerziteta i velik broj elitne publike. Predavač je u ovom izlaganju istakao dinastičke veze, koje potječu još od Nemanjića s Venecijom, zatim vjerski, politički i umjetnički utjecaj Italije još od vremena prelaza u pravoslavlje pa preko renesanse sve do danas.

— Italija je kupila v l. 1937. v Jugoslaviji 2800 kubičnih metrov lesa za izdavanje staničnine. Jugoslovska industrija staničnine in papirja je proti povećanemu izvozu jelovega lesa v Italijo, kajti, če bi šlo tako naprej bi ostala domača industrija brez surovin, Slovenija in Hrvaška pa brez jelk. — (Agis).

— Više engleskih listova donose vijesti da je u Abesiniji došlo do pobune protiv Talijana.

— Nemška vlada je prepovedala Nemcem udeležbo na euharističnem kongresu, ki se bo letos vršil v Budimpešti. Ker so računali, da se bo kongresa udeležilo 25.000 Nemcev, je ta prepoved velik udarec za pripravljalni odbor. — (Agis).

— Italijanska produkcija alkohola se je zvišala od 786.600 hl v l. 1935-36 na 859.700 hl v l. 1937-38. — (Agis).

— Dosedanji glavni poveljnik ital. mladinskih organizacij (G. I. L.) Starace je imenoval Bruna Mussolinija za svojega naslednika v znak priznanja za njegove letalske zasluge. — (Agis).

— Talijanska vlada zabranila je izvajanje kompozicija židovskih kompozitista na radiu i na javnim priredbama u cijeloj Italiji.

ODLOMKI IZ NAŠE ZGODOVINE

Ljudsko šolstvo tržaške okolice v svojih početkih

Počutki ljudskega šolstva v Trstu segajo v dobo pred l. 1500 ko je občina otvorila prvo splošno šolo, namenjeno nižjim slojem. Seveda je bil učni jezik samo latinski. Z l. 1617 je šolstvo prešlo v jezuitske roke. Ti so skrbeli kolikor toliko tudi za ljudski pouk ter so podučevali okoličanske kmete kdaj pa kdaj o kmetijstvu. Viri o poznejšem razvoju ljudskega šolstva so zelo pomanjkljivi.

Prva ljudska šola (trivijalka ali farna šola) v tržaški okolici je bila ustanovljena na Opčinah in sicer l. 1798. Sledile so ji druge šole v tem le redu: na Katinari l. 1804., v Barkovljah l. 1805., v Bazovici l. 1805., v Škedenju l. 1827., v Sv. Križu l. 1845., pri Sv. Ivanu l. 1854., na Proseku (»zdržena šola«) l. 1854., v Rojanu l. 1862., v Trebčah l. 1868.

Ti podatki pa niso popolnoma zanesljivi. Res, da se često ne da ugotoviti točna letnica skromnega početka še skromnejše šole, ali trivijalka v Sv. Križu se omenja v uradnih spisih že l. 1828. Na Proseku prvotno res ni bilo šole, zato pa je obstojala že mnogo prej (vsaj že l. 1828) trivijalka v sosednjem Kontovelu. Leta 1831 omenjajo uradni spisi tudi že šolo na Proseku, l. 1854 pa »zdrženo šolo« na Proseku-Kontovelu. Poleg omenjenih je životarila nekaj časa tudi trivijalka v Lipici, ki je bila l. 1854 celo uradno pohvaljena.

Vse te šole so bile enorazrednice, prvi sta se spremenili v dvorazrednici, proseška in škedenjska (l. 1852). Poučevali so na njih dušni pastirji in posvetni učitelji. L. 1828 so poučevali na šolah v Barkovljah, Sv. Križu, Opčinah, Katinari, Bazovici in Kontovelu duhovniki, edino v Škedenju je bil nameščen posvetni učitelj Lovrenc Zupanec.

Leto pozneje (1829) imamo sledeče učiteljsko osobje: Gašper Esapek (Opčine), Kristian Sirk (Sv. Križ), Tomaž Fischer (Kontovel), Lenart Pernel (Barkovlje), Lovrenc Zupanec (Škedenj), Matevž Jelovčan (Katinara), Matevž Pavlovič (Bazovica). Na škedenjski šoli je istodobno učila Zupančeva žena ženska ročna dela.

V naslednjih letih se je učiteljstvo spremenilo v toliko: l. 1830 je poučeval na Opčinah Valentin Lakner, l. 1831 na Proseku Franc Leiter, na Katinari Lovrenc Malivrh. L. 1849 je bil imenovan na škedenjsko šolo Kristian Martelanc (po redu drugi učitelj v Škedenju), ki je bil poprej devetnaest

in pol leta »šolski pomočnik« na Opčinah in pet in pol leta učitelj v Jelšanah. Njegova žena je prevzela pouk v ženskih ročnih delih.

L. 1850 je bilo učiteljsko osobje v okolici sledeče: Matija Skok (Barkovlje), Boštjan Orehovec (Kontovel), Franc Kovačič (Sv. Križ), Franc Leiter (Prosek), Franc Niklić (Opčine), Matevž Pavlovič (Bazovica), Ivan Bočič (Katinara), Kristian Martelanc (Škedenj).

L. 1852 so dodelili škedenjski šoli še drugega učitelja in sicer kaplana Jožeta Komana. L. 1853 je nastopil v drugem polletju Gašper Delkin učiteljsko službo v Sv. Križu. L. 1854 je bila razpisana služba učitelja in učiteljice pri Sv. Ivanu. L. 1857 je bil imenovan Jakob Čenčur za suplenta na škedenjski šoli, kjer je postal leto pozneje učitelj. L. 1864 omenja neki uradni spis šest »industrijalnih« učiteljev (učiteljev ročnih del) v tržaški okolici.

Na šolah so poleg pravih učiteljev delovali za mal denar, z dobro voljo in potrpežljivo nado razni šolski pomočniki, ali »zgodovina« jih omenja le redko.

L. 1868 se je izvršil pomenljiv prevrat v našem šolstvu, ki je na podlagi šol. zakonodaje od 25. maja 1868, in 14. maja 1869 prešlo iz duhovniških rok v posvetne. Vse naše okoliške trivijalka so prejele naslov »občinske ljudske šole« ter skoro povsem novo učiteljstvo, ki je bilo povsem posvetnega stanu. Učiteljsko osobje je bilo sestavljeno sledeče:

Anton Valentič, Edvard Tavčar (Prosek), Jurij Bonin (Rojan), Matej Masten (Sv. Ivan), Miha Urbančič (Bazovica), Josip Toroš (Barkovlje), Edvard Mozetič (Opčine), Karl Kaliger (Sv. Križ), Josip Jančar (Katinara), Jakob Čenčur (Škedenj).

Danes dvomimo, da živi še kakšen izmed teh učiteljev.

O šolskih poslopijih v pravem pomenu besede ne moremo govoriti v tej dobi okoliške šolstva. Pouk se je vršil po farovžih ali zasebnih hišah. Sedanja šolska poslopja so stavbe iz moderne dobe, prvo ono bržkone na Proseku zidano 1861 ki je stalo 14.802 goldinarjev.

Patronat in oskrbo šolskih prostorov, je imel tržaški magistrat, ki se je takrat nazival »C. kr. politiško-ekonomični magistrat v Trstu«.

LEGIJA KOROŠKIH BORCEV

SPOROČA SVOJIM ČLANOM IN NEČLANOM:

Sprejemamo z molbo za objavo: Predstavnik Zveze legionarjev za osvoboditev severnih krajev, v kateri je včlanjena tudi naša organizacija, so se pretekli teden vrnili iz Beograda. Akcija glede uresničenja naših zahtev je v teku. Ker so v ta namen potrebni tudi statistični podatki, pozivamo zadnjič vse reflektante na priznanje dobrovoljstva, da se do 25. februarja t. l. zanesljivo javijo glavnemu odboru LKB v Ljubljani. Pred škofijo 18-I, pismeno ali ustno ob delavnikih med 17 in 19 uro. Glavni odbor ne more obveščati o tem vsakega poedinca, deloma zaradi neznanja bivališča, deloma pa tudi zaradi previsoke poštne in drugih ovir tehnične značaja. Smatrajte to vest za poslednje vabilo k prijavi. — Za pismen odgovor in pojasnila priložite znamko za Din 2.—. Popisovanje reflektantov se bo definitivno zaključilo dne 25. februarja 1938.

Legija smatra, da je s tem izpolnila svojo tovariško dolžnost in odklanja odgovornost za škodo, ki bi nastala posameznikom zaradi opustitve prijave!

Bivšim arsenalnim radnicima

Primamo: Na pisma koja stižu na Ljubičić Matu po pitanju penzija obavještavamo: Akcioni odbor pri društvu »Istra« u Zagrebu pomoću naših ljudi i Saveza emigranata sakupio je sav potreban materijal i poduzeo potrebne korake za rješenje pitanja penzija bivših arsenalnih radnika Pule i Tivta koji su imali pravo na penziju po obkrbnim propisima za radnike.

Ovaj odbor na osnovu nekih dobivenih pisama smatra potrebno da obavijesti zainteresovane da bi za sada bilo suvislo svako trošenje novca za pojedinačne akcije, molbe i tome slično. Odbor će preko lista »Istra« izvijestavati o svemu što bude potrebno da zainteresovani znadu, a za odgovore na pojedinačna pisma moli se da priklape marku kako bi mogli dobiti odgovor na pismo.

UMETNIŠKI VEČER V PTUJU

Pred kratkom so v Ptuj priredili umetniški večer, na katerem so sodelovali skoraj samo tamkaj živeči literati. Med drugimi je nastopil tudi naš rojak, ptujski župan dr. Lojze Remec, ki jebral novelo »Klementa«. Ob tej priliki je poročeval omenil v ljubljanskem »Jutru«, da pripravila dr. Remec novo dramo z zgodovinsko snovjo iz ptujske okolice. — (Agis).

„Slovenski list“ in „Istra“

V »Slovenskem listu« iz Buenos-Airesa beremo: Odkar je Italija zasedla naše kraje, se je izselilo iz Primorja približno stotisoč ljudi. Samo v Jugoslavijo jih je odšlo sedemdeset tisoč. Ostali pa so se razkropili v Južno Ameriko, Francijo, Belgijo, Holandijo, Egipet in drugam.

Primorski izseljenci v Jugoslaviji imajo svoje glasilo »Istra« ki pa je po obsegu maihno štiri strani manjšega formata kot Slovenski List, kar nikakor ne zadošča potrebam tamošnjih Primorcev in bratov v robstvu... Sicer pa je list naših emigrantov v Jugoslaviji zelo borben za pravice naših zaslužnih bratov.

Največji primorski izseljenski list, t. j. list, ki ga v ogromni večini čitajo in podpirajo primorski Slovenci, je »Slovenski list« v Južni Ameriki.

KLUB PRIMORSKIH AKADEMIKOV V LJUBLJANI RAZPUŠČEN

V ponedeljek, 31. januarja t. l. je banska uprava dravske banovine razpustila Klub jugoslovsanskih akademikov iz Trsta, Gorice in Istre v Ljubljani in zapečatila njegove prostore v areni Narodnega doma.

USPJEH K. S. K. »ISTRA« U NOVOM SADU

Novi Sad, jan. 1938. Kuglaški Sport Klub »Istra« u Novom Sadu zaslužen dobio je I nagrađni »pehar«, poklon g. Stevana Vugrina, hotelijera u Novom Sadu.

SMRT MED NAŠIMI V KAMNIKU

Kamnik, 25. jan. 1938. — Tužno vest javljamo svojim rojakom, da nam je neznosna smrt ugrabila dva naša rojaka in sicer v Domžalah je umrla v visoki starosti 75let Uršula Nanut, doma iz Sv. Petra pri Gorici. V Kamniku pa Tomaž Brejc star 66 let doma iz Novakova pri Cerknici.

Pogreb dveh naših dragih pokojnih se je vršil od lepi udeležbi naših rojakov in domačega občinstva v Domžalah in v Kamniku. Pokojnemu rojaku Brejcu Tomažu v Kamniku je domače delavsko društvo »Solidarnost« pod vodstvom agnelne pevovodje Vidmarja odpelo v slovo pred hišo žalosti in na kamniškem pokopališču dve žalostinki »Nad zvezdami« in »Vigred se povrne«, za kar izrekamo našo iskreno zahvalo. Sorodnikom pokojnih pa naše iskreno sožalje. Za emigr. društvo »Tabor«

Odbor.

JAVNA GOVORNICA

POTREBA JAVNE GOVORNICE

Že nekaikrat sem opazil v »Istri«, katero na žalost bolj poredko čitam, novo rubriko »javna govornica«, kjer sme vsakdo prispevati svoje misli. Jaz in moji tovariši pridno prebiramo nove misli v tem novem delu našega lista. Zdi se mi, da je zelo na mestu, da ima naš list tudi prostorček za tiste, ki imajo marsikaj povedati. Prej so taki članki leteli v koš.

In povedati bi bilo treba marsikaj. Na žalost treba je povedati mnogo težkega in žalostnega in tudi nepravilnega. Morda bo kdo drugi našel naše težave, ker to prav za prav ne bi bilo moje delo. Meni težko tečejo besede in zato se bo že kdo drugi

našel, ki bo spretnejši od mojih delavskih rok.

S tem pa hočem pred vsem opozoriti na vse nas, da bi si v tem koticu povedali, kar si imamo povedati. Iskristite to možnost, primite za pero in pišite, kajti vaše misli so misli mnogih nas. Morda se nam bo posrečilo izlučiti kaj dobrega in odstraniti vse gnilo. Vem, da je to delo težko in polno muk. Toda treba ga bo enkrat pričeti. Pričeti bo treba pometati med lastnimi vrati, pri katerih mrgoli smeti. — Vem, tudi, da morda kateremu te vrstice ne bodo ugašale. To sem napisal v imenu mnogih mojih prijateljev. Delavcev.

Delavec.

NAŠA KULTURNA KRONIKA

„Zabavnik“ društva Sv. Mohora

Kada smo pisali o »Zapisniku za 1938« nismo imali pošiljke v rukam »Zabavnik«, koji je izašao u izdanjima istog društva, ali to i onako ne mijenja ništa na stvari, jer o toj prvoj knjižici smo pisali na uvodnom mjestu s namjerom da podvučemo prilike u kojima je taj kalendar izašao, a ni pošto da kritiziramo urednika ni izdavača. To je, uostalom, jasno iz članka, naročito ako se imaju u vidu prilike gdje je napisan. Prilike, prilike, bolje reći: neprilike.

A da je ono par ljudi (koji još ustraju pišući i rasturajući knjige po Istri u takvim prilikama) na visini svoga zadatka, to svjedoči »Zabavnik«, isto toliko koliko i »Zapisnik«. Jer znati se prilagoditi prilikama i baciti na tržište takovu knjižicu, kojoj ne može zamjeriti ni najstroža cenzura, to znači poznavati prilike u kojima se radi i poznavati potrebe našega naroda u Istri. U »Zapisniku« se, dakle, očituju prilike u kojima ti naši ljudi rade.

Ali u »Zabavniku« se očituju uredničke sposobnosti i duboko poznavanje sela, a naročito sela u Istri. Na 160 stranica te knjige data je hrvatskim seljacima u Istri u ruke zbirka zanimljivih i zabavnih kraćih članaka, pripovijedaka i pjesama. Uz narodnu pripovijetku, dolazi Turgenjev, uz narodnu istarsku pjesmu, Mate Balota i Drago Gervais sa po jednom pjesmom. Ako bi se možda moglo prigovoriti što nije više njihovih pjesama ušlo u tu knjigu, treba imati na umu da je »Zabavnik« najprije tiskan kao kalendar »Danica« pred tri godine (1935 godište XI) ali je »Danica« bila tada zabranjena, pa je sada kalendarški dio te »Danice« zamijenjen tekstom i tako je izašao »Zabavnik«. Tek na taj način je bilo moguće da sve tri knjige ljudi dobiju za 4 lire (Zabavnik, Zapisnik i Knez sa Tahitija od Karla Maya). A kao što doznajemo, već je 2.400 seljaka kupilo te knjige, što znači 7.200 komada. Prema tome je društvo sv. Mohora uspjelo ove godine rasturiti u istarska sela (bez otoka, jer postoje velike poteškoće da se knjige rasture po Cresu i Lošinj) dosta velik broj knjiga i što je glavno, knjiga, koje su izašle dozvolom talijanskih vlasti, pa prema tome se ne može nikoga progoniti što te knjige kupuje i čita.

I sadržaj i oblik su sretno izabrani: Jer da je taj sadržaj zajedno sa kalendarom, knjiga ima tek jednogodišnju vrijednost, a da je u tom opsegu data pripovijest ili roman, to bi bila knjiga, koju ne bi tako rado svak uzeo u ruke. Jer seljak nema vremena da čita duge romane, a kada se roman i pročita, tada ostaje negdje na polici, dok ovakav zbornik svega i svačega uzimlje čovjek u ruke i za vrijeme odmora i ne čita ga redom, već na preskok. Time knjiga ostaje mnogo duže u rukama pojedinca, a odlučuju se na čitanje i oni koji slabo vladaju tehnikom čitanja.

To je najveća prednost ove knjige — to da će uimjeti hrvatsku pisanu riječ u naša sela u Istri i da će ta riječ biti pristupačna svakome. Ima u njoj i sastavaka (Od pećine do nebodera, Borba s divljim svinjama itd.) koji imaju vrijednost samo radi svoje zanimljivosti, a time će se mnogog dječaka privući da te stvari pročita. Na taj način će knjiga doći do ruke i onih koji nisu nikada učili hrvatska slova i koji, kada pišu pisma braći hrvatski, pišu: gliudi mjesto ljudi, crava mjesto krava itd.

Razumljivo je da u knjizi nema ništa ni o povijesti Istre, ni o politici, ni uopće o najaktuelnijim problemima sadašnjice. I slike u njoj su slike kakovih se svakodnevno vidi u raznim magazinima (Lavovi u stepi, Zmije, Budistička pagoda, Najviša kuća na svijetu itd.), ali to je razumljivo. I urednici bi sigurno bili radije donijeli slike istarskih sela i istarskih ljudi, ali to bi već bila — politika. A imati ambiciju voditi u Istri danas politiku — i to još knjigama štampanim u Trstu — bilo bi, blago rečeno, naivnost. Dati ljudima makar i cjenike pisane hrvatski, to je već nešto — a dati im hrvatsku knjigu to je mnogo. I zato ne treba pri tome gledati ni političku, ni ideološku boju.

Glavno je da hrvatska knjiga dodje u hrvatska istarska sela, a sve ostalo je za sada sporedno. I radi toga treba iskazati čast, kao što smo u početku rekli, onim ljudima koji dvadeset godina iza okupacije rade na tom zaugarenom polju. (t.)

„Zapisnik za 1938“

Primamo:

Da je uvodni članak pod tim naslovom u prvom ovogodišnjem broju »Istre« bio napisan s dobrom nakanom, to dokazuju zadnji odlomci toga članka. Iz tih odlomaka je za poznavao prilika u Julijskoj Krajini razvidno, da »Društvo sv. Mohora za Istru« kao izdavač nije nipošto krivo, što je »Zapisnik za god. 1938« izašao kao »skromna knjižica« na »siromašnih, neuglednih, praznih tridesetak stranica«, kako se to spominje u spomenutom članku. Ipak za utjehu nama Istranima držim za potrebno spomenuti, da se ove godine mora smatrati taj »Zapisnik« kao jedna knjiga zajedno sa »Zabavnikom«, koji je pun raznovrsnog sadržaja i slika na 160 stranica. Koledarski dio »Danice« je izašao (nakon dvogodišnje pauze) u »Zapisniku«, a zabavno-poučni dio u »Zabavniku«. Zato nisu naši seljaci u Istri nipošto primijetili u »Zabavniku« ni »siromaštvo« ni »prazninu«, a još manje kakvu »neuglednost«. Jedino, što su ponekuda požalili, bilo je to, što u »Zapisniku« nisu tiskani sajmovi u Istri. Dapače je 2.400 onih naših seljaka, koji su ove godine kupili spomenute dvije knjige zajedno sa trećom knjigom »Knez sa Tahitija«, veoma zadovoljno s ovogodišnjim knjigama. »Društvo sv. Mohora za Istru« nije nipošto izdavalu svojih dosadanih 50 knjiga za to, da bi činile lijepu figuru u raznim »knjižarama«, nego da udovolji našem narodu u Istri prema njegovim prilikama i potrebama i da ga potakne na čitanje u svojem jeziku.

Držao sam za potrebno napisati ovih nekoliko redaka, a uredništvu »Istre« zahvaljujem na uvrštenju. N. N.

BIBLIOGRAFIJA

U posljednje vrijeme su izašle neke knjige koje dodiruju nas i naše krajeve. To su medju ostalima:

»Le opere del Regime in Istria nel quinquennio 1933—38 (Brovčan — Pula)

»Scritti politici« di Rino Alessi (Istituto delle Edizioni Accademiche — Videm).

»Passione istriana« di Rodolfo Coreni (Unione Provinciale Fascista dei professionisti ed artisti dell'Istria—Pula)

»Romeni in Italia« — G. Lukacs (Budapest).

»Le origini dell'irredentismo triestino« di Carlo Schiffrer (Ist. delle Edizioni Ac.—Videm).

»I di Francolin« — A. Mattei (Tipografia Giuliana—Trst)

»Mediterranski i jadranski vidici« od dr. Petra Skoka (Dodatak knjizi: Dolazak Slavena na Mediteran — Jadr. Straža Split).

Istra I i II dio od N. Zica (Hrid — Zagreb)

Hrvatje in Slovenci pod Italijo od dr. L. Čermelja (Nasta — Ljubljana).

Etnografska karta Julijske Krajine, Ben. Slovenije in Zadarske pokrajine (Publ. otisk Saveza — Ljubljana).

»Jugoslavija« — Izdanje »Istituto per i studi di politica internazionale« — Milano 1938. Str. 44.

Talijanski soneti o Krasu — Dario de Tuoni: »Carso« — (Libreria Borsatti Trst 1938). Na tu zbirku pjesama ćemo se još osvrnuti.

5 BROJ »MALOG ISTRANINA«

Peti broj »Malog Istranina« za siječanj izašao je iz štampe s ovim sadržajem:

Ernest Radetić: Pokora Ive Kape-lana, Barba Rike: Jurić kao računđija, Prikodražan: Kamene kućice, D. T. Vragoba: U Senju, Šime Fučić: Suparniku, Nevjera, Ljubo Brgić: Vuk, Rekordi sporosti, Razno, Dječje novine, Zdravlje, Klok i Jožić Lisica i zemljani lonac, Igra brojeva, Gabriel Cvitan: Ciganin i majmun, Zagonetke.

»Mali Istranin« izlazi jedamput mjesечно. — Pretplata iznosi 12 dinara na godinu. — Pojedini broj stoji 1 dinar. — Uredništvo i uprava nalaze se u Boškovićevoj ulici br. 20. — Telefon 59-31. Vlasnik, izdavač i odgovorni urednik: Ernest Radetić.

Drugi večer primorske literature v Ljubljani

Ljubljana, januarja 1938. O prvem recitacijskem večeru primorskih literatov je božična številka našega lista obsežno poročala. Nadaljevanje tega recitacijskega večera se je vršilo v četrtek 20. januarja t. l. tudi v dvorani Delavske zbornice. Deloma zaradi izredno nizke vstopnine, deloma zaradi interesa za nastopajoče literature, odnosno njihova dela, je občinstvo napolnilo dvorano. Zlasti emigranti so bili številno zastopani, predvsem pa mladina.

Večer je otvoril naš rojak, mladi esejist Ivo Brnčić, avtor drame »Med štirimi stenami«, ki je bral esej »Generacija pred zaprtimi vrati«. Povedal je v gladki in lepi slovenščini to, kar tare današnje mladino in človeka sploh. Ko smo se poslovlili od šolskih sob, učilnic in seminarjev, smo bili polni vere in prežeti z idealizmom, polni volje in stvarnih načrtov. Današnje razmere pa so vse to resorbirale, pred negotovo bodočnostjo stojimo brez sredstev in zgle-dov na boljšo.

Kot drugi je nastopil Karlo Kocijan-čič, ki je prebral dve pismi v prozi: »Plavž ponoči« in »Dve zemlji«. V drugi slika v kontrastu z edensko deželo naše Primorje in je dosegla med občinstvom navdušenje in veliko odobravanje.

Jože Pahor, naš znani socialni pisatelj in avtor »Viničarjev« je čital odlomek iz zgodovinskega romana za časa kmetškega upora l. 1515.

Albert Širok, mladinski književnik in sourednik »Našega roda« je prebral prizor iz III. dejanja opernega libreta »Mara«.

Ivo Grahor, našim čitateljem znan

tudi po prispevkih v našem listu, je bral novelo iz jetniškega življenja »On pride«.

Angelo Cerkvenik je recitiral novelo »Piccola«, ki je vzeta iz dubrovniškega življenja.

Kot zadnji je nastopil S. Škrli, ki je recitiral tri še neobjavljene pesmi našega znanega pesnika A. Gradnika, ki zaradi bivanja v Zagrebu ni mogel nastopiti. Gradnikove pesmi, in sicer »Vsi sveti v Brdih«, »Stara ura govori« in »Poslednji gost« so tvorile najlepši del tega recitacijskega večera. Isti je recitiral tudi odlomek iz autobiografije »Moja pot od tod«, ki jo je poslal za ta večer pisatelj I. Šorli.

Za ta večer je bil napovedan tudi Ciril Kosmač, ki pa se ni odzval in Bogomir Faturo, namesto katerega se je odzval Ivo Grahor. Tako sta na tem večeru manjkala naša dva najmlajša literata. Kljub temu, da na tem večeru niso bili zastopani tako znani in priznani literati kot na prvem, je vendar dobro izpadel in bil lepo zaokrožen in s to razliko, da so bila čitana večina še neobjavljena dela, med tem ko so bila na prvem podana većina tako dela, ki jih je naša javnost že poznala.

Ker imamo še celo vrsto naših literatov je upati, da bo »Taboru« uspelo organizirati še tretji večer, ki je bil prvotno če se ne motimo, tudi v načrtu. Zamisel organizacije teh recitacijskih večerov je vredna priznanja in bilo želeto, da bi se prihodnje leto spet kaj takega organiziralo le da bi tudi starejši pisatelji recitali nova in še ne objavljena dela. — (Agis).

SITNE VIJESTI

Na izložbi jugoslovenske grafike u Košicama (9. jan. do 6. februara o. g.) sudjelovali su i Saša Šantel, Drago Vidmar i Nande Vidmar.

Članke »O Pravdi« dr. Ive Mogorovića prenijeli su iz našeg lista tjednik »Novi Sad« iz N. Sada i »Jugoslaven« iz Detroita, Mich. U. S. A.

Radetićevo dramu »Za goli život« davali su, kako smo već opširno izvijestili, u New-Yorku, ali je to imalo za posljedicu da su glavnu organizatorku te priredbe, poznatu našu povjerenicu Mary Vidošić iz Lovrana, ocrnili nekoji Jugoslaveni iz New-Yorka da je — komunistkinja. To javlja »Jugoslaven« iz Detroita i nastavlja:

— a sve radi toga što je ona iz domovine pribavila Radetićevo dramu »Za goli život« za društva »Istra« i »Sloboda«, koja su tu dramu jedne od prošlih nedelja prikazali u češkoj dvorani, i tom prilikom iz zahvalnosti podarili gdjicu Vidošić lijepom kitom cvijeća. Škoda da i mi nijesmo znali, svakako bi bili pošli da vidimo tu tužnu dramu, koja prikazuje muke i patnje našega naroda u »porobljenoj našoj domovini«.

Amerika je, zbilja, zemlja svih mogućih nemogućnosti.

Svetosavske nagrade na ljubljanskom sveučilištu dobili su, medju ostalim i Prohaska Jože za temu »Majnsko pravo u Jugoslaviji«, Čermelj Vlasta za temu »Kožna elastika«.

Z. Prelovčev nov velik moški zbor »Prvi greh« (Adam in Eva) bo na svojem prihodnjem koncertu prvič izvajalo naše najstarejše pevsko društvo »Lira« v Kamniku.

Diplomirali su na pravnom fakultetu u Ljubljani Koršić Mirko iz Gorice i Novak Bogdan iz Idrije, a doktorirao je Gornik Milko iz Trsta.

Novo pesniško zbirko Alojza Gradnika napoveduje za bližnje dni založba »Modra ptica«. Knjiga bo obsegala nad 6 tiskovnih pol in bo opremljena z izvornimi lesorezi B. Jakca. Izide pod naslovom »Večni student«.

Zbirku čakavskih pjesama Mate Balote izdat će Matica Hrvatska, kao što javljaju dnevni listovi.

Čudovita pravljica o Vidu in labodu lepem pticu od Bogomira Magajne izašla je u ovogodišnjim izdanjima Družbe sv. Mohorja. U toj priči su glavna lica labud i dječak Vid s Goršetovog kipa u ljubljanskom Tivoliju.

ZABAVA DRUŠTVA „ISTRA“

U ZAGREBU

Društvo »Istra« u Zagrebu priredjuje dne 19. februara o. g. svoju tradicionalnu pokladnu zabavu u dvorani H. P. D. »Kolo« u Zagrebu, Trg Kralja Aleksandra br. 5.

Ova će zabava omogućiti svim našim zemljacima i prijateljima nastanjenim u Zagrebu i okolici, da se okupe i provedu jedno veče u zabavi i veselju.

Predviđen je lijepi muzički i pjevački program.

Ulaznice za članove koštati će 6.— din., za nečlanove 10.— dinara.

Obiteljske iskaznice do 3 člana 15.— din., a preko 3 člana 20.— dinara.

Rezerviranje stolova može se pred-bilježiti u društvenim prostorijama telefona br. 84-66.

PLES „SOČE“ V CELJU

zdržen z zaključkom plesne šole bo v soboto 5. februarja ob 20 uri v vseh prostorih Narodnega doma. Vabljeni so vsi emigranti in njih prijatelji k obilni udeležbi. Obleka poljubna. Posebna vabila se ne pošilja.

USPJEH FERDE DELAKA U NOVOM SADU

Ferdo Delak, redatelj narodnog kazališta Novi Sad

Ovih dana izvedena je u Novom Sadu po prvi puta Čapekova »Bijela bolest«. Ovo interesantno kazališno djelo izazvalo je u Novom Sadu naročiti interes, a posebno zbog toga, što je ono tamo bilo postavljeno u originalnoj režiji režisera novosadskog kazališta g. Ferde Delaka. On je postavljanje ove Čapekove igre za scenu zamislio vrlo originalno i sasvim moderno u savremenom duhu. To je prvi pokušaj u Jugoslaviji da se na sceni kao dopuna radnji upotrebljava film i radio Mase u pokretu, rad, velike scene, dakako da se ne mogu prikazivati na našim pozornicama, pa je redatelj Ferdo Delak upotrijebio kao pomoćno sredstvo film i to s punim uspjehom. On je do maksimuma postigao ono što je želio postići. Izvedba Čapekove »Bijele bolesti« bila je bez sumnje jedna od najboljih izvedbi ove sezone i to naročito obzirom na režiju. Ferdo Delak učinio je eksperiment koji mu je sretno uspio.

»TRŽAŠKO POLITIČNO

ČASNIKARSTVO 1848—1907«

Primorsko akademsko starešinstvo je razpisalo za tekoće šolsko leto dve svetosavski nagradi po Din 1000.— eno za filozofsko fakultetu pod naslovom »Tržasko politično časnikarstvo pred svetovno vojno«, drugo za pravno fakultetu pod naslovom »Manjšinska zaštita Slovencev in Hrvatov pod Italijo«. Prvo nagrado je prejel slušatelj filozofske fakultete in član pravkar razpuščenega akademskoga kluba primorskih akademikov Alojzij Dolenc z obsežno razpravo o navedenem predmetu. Za drugo nalogo je bil tudi kandidat, ki se zanjo pripravljal, pa so ga medtem nastale prilike ovirale, da bi delo zaključil.

PRIMLJENE KNJIGE

I ČASOPISI

Slikovnica o Zarku, Šarku i Marku. — Omladinski roman kojega su napisala i nacrta sama djeca — učenici 4 razreda Vježbaonica u Zagrebu. Uredio i predgovor napisao Nikola Pavić, naslovnu stranicu izradio Valerija Pavić.

Napredak, časopis za pedagogiju, br. 1, 1938. Glavni urednik dr. S. Čajković, urednici prof. Josip Demarin i dr. S. Pataki — Zagreb.

Naš rod, časopis za omladinu, br. 5, 1938. Urednik Josip Ribčić, Ljubljana.

Mali ženski svijet, br. 1, 1938. Urednica Milka Martelanceva, Ljubljana.

Československo-jugoslavenska revue br. 9 i 10. — Glavni urednik Antonin Beringer, Prag.

Slovansky Prehled br. 1, 1938. — Urednik Dr. A. Frinta, Prag.

Lužickosrbsky vestnik br. 9 i 10. Urednici dr. Josef Pata i Vladimir Zmeškal, Prag.

Izbor savremenih članaka br. 1, 1938. — Urednik A. Selak, Borovo.

Mornar, poučni i zabavni list za pomorski svijet, br. 2, 1938. Urednik Viktor Car Emin, Sušak.